

DE **VIA BELGICA** SPEURROUTE

VAN SCHIN OP GEUL NAAR MEERSSEN

Van 10 tot 14 jaar

De Via Belgica Speurroute

Van Schin op Geul naar Meerssen

Download de app met
routes en augmented reality
op www.viabelgica.nl

Dwars door Zuid-Limburg liep in de Romeinse tijd – zo'n 2.000 jaar geleden – de Via Belgica: een Romeinse weg die de Franse zee kust verbond met de oostgrens van het Romeinse Rijk bij Keulen. 'Via Belgica' is de moderne naam voor de weg die onderdeel was van het enorme wegennetwerk dat de Romeinen door heel hun rijk aanlegden.

Al die wegen verbonden de gebieden die de Romeinen in de loop der tijd veroverd hadden: van Noordwest-Europa tot het Midden-Oosten en van Noordwest-Afrika tot in Oost-Europa. De wegen vervoerden mensen, handelsproducten en gebruiken uit het hele Romeinse Rijk. En dankzij de wegen mogen we het Romeinse Rijk met recht de eerste multiculturele samenleving in onze geschiedenis noemen.

De Romeinen hebben het fundament gelegd voor hoe we nu nog steeds leven. Ze bouwden steden, tempels en badhuizen. Brachten wijn, olie, kippen, druiven en kersen. En een nieuwe religie, militairen en ambtenaren. Ze leerden ons met munten betalen, op grote schaal graan te telen, en introduceerden het schrift. Kortom: de Romeinen brachten een enorme vooruitgang. Hun invloed is vandaag de dag nog steeds tastbaar.

In deze speurroute volg je de Via Belgica tussen Schin op Geul en Meerssen. Onderweg stop je op verschillende plekken en ontdek je hoe de Romeinen het leven in Zuid-Limburg hebben beïnvloed. Op alle plekken vind je informatie én een opdracht*.

** De antwoorden vind je op de laatste pagina.
Niet spieken!*

route informatie

startpunt: Station Schin op Geul
eindpunt: Station Meerssen
afstand: 13,5 km
duur: Ca. 2 uur op de fiets /
Ca. 4,5 uur te voet

geschikt voor

vind jouw weg

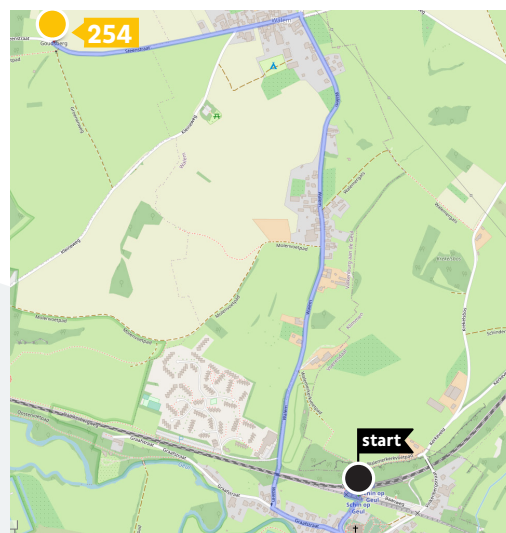
- 254** Goudsberg
- 261** Museum Valkenburg
- 268** Museum Romeinse Katakomben
- 275** Château Sint-Gerlach
- 273** Geuldal
- 317** Villa Herkenberg
- 326** Basiliek van Meerssen

leuk om te weten

- A** Openluchttheater Valkenburg
- B** Proefsleuf Joseph Corneli Allée
- C** Kalkoven
- D** Station Meerssen

start

Deze fietstocht start op het station in Schin op Geul. Loop naar de parkeerplaats en sla rechtsaf de Vinkenbergstraat in. Ga onderaan de weg weer rechtsaf (Kerkplein), loop langs de kerk en sla vervolgens bij het witte wegkruis naar rechts (Walem). Je gaat nu onder het spoor door, nu is het even klimmen! Bovenaan de berg bij de viersprong bij het kapelletje met de blauwe kruizen sla je linksaf (vervolg Walem). Ga bij de driesprong rechts. Na ca. 1,5 km ben je bij de eerste stop: de Goudsberg.

TIP 1: op verschillende plekken waar je gaat stoppen staat een Via Belgica-informatiebord met heel wat informatie. De borden laten vaak ook zien hoe het er op die plek in de Romeinse tijd uit zag. Bekijk ze dus vooral! Soms ligt het bord in de zitting van een Via Belgica-bank. Handig om even uit te rusten!

TIP 2: Bij verschillende locaties zie je een QR-code staan. Gebruik deze om in de website in VR te bekijken hoe de plek er in de Romeinse tijd uit zag! Ook vind je er video's, audiofragmenten en andere interessante informatie.

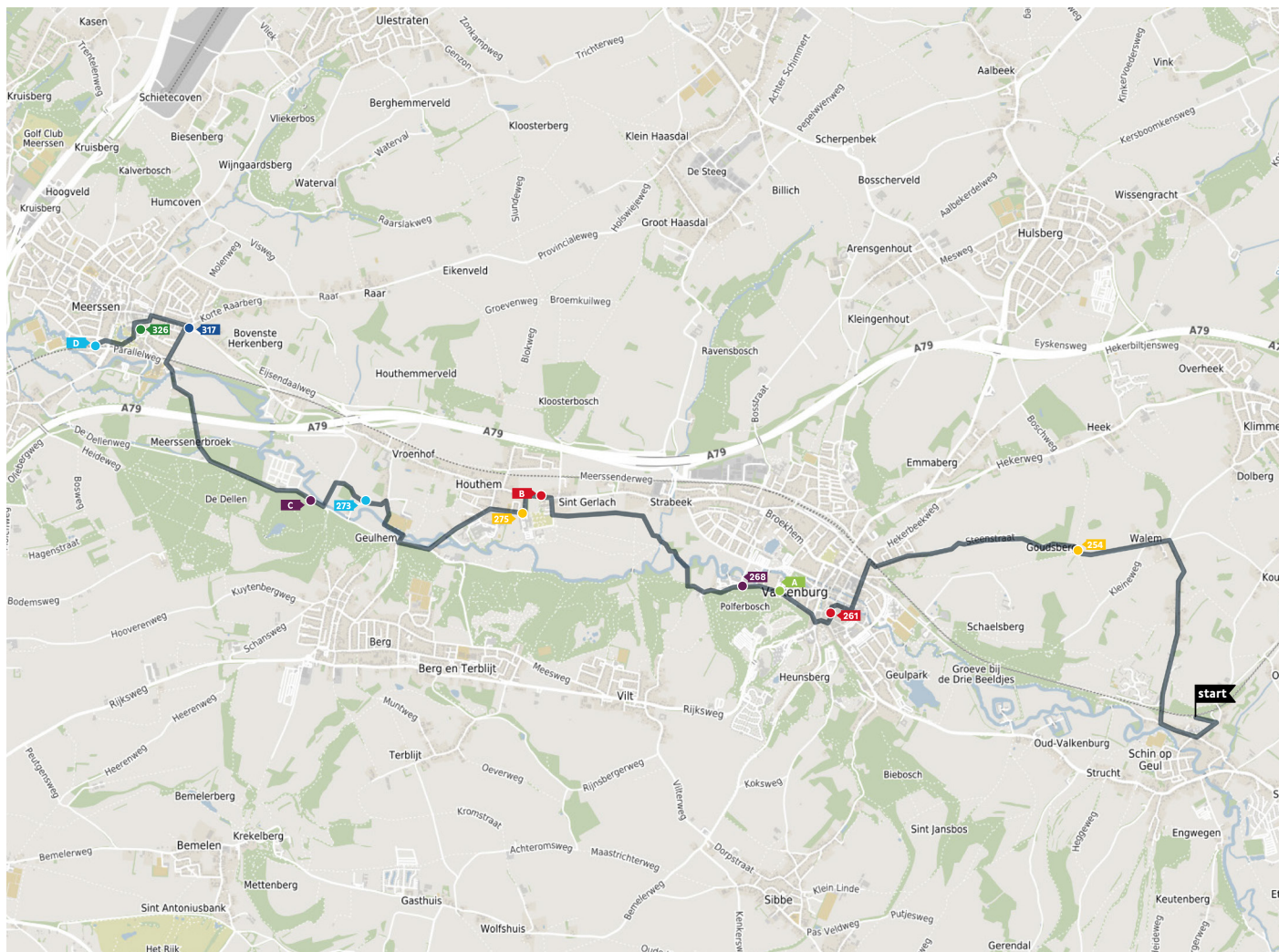

Om bij deze informatie te komen kun je ook in de app of in de website www.viabelgica.nl het nummer dat voor de naam van de locatie staat intoetsen. (Bijvoorbeeld '254' bij het 1e punt: de Goudsberg).

start

De Via Belgica Speurroute

FUN FACT: De hele Via Belgica is zo'n 400 km lang. Daarvan loopt ca. 40 km door Zuid-Limburg.

Op deze plek stond ooit een Romeinse wachttoren, die de boel in de wijde omgeving in de gaten hield. Dat dit een slimme plek daarvoor was heb je net zelf gemerkt toen je de heuvel opklom. Je staat hier op een heel hoog punt in het landschap. Als de Romeinse soldaten die de wachtpost bemanden onraad zagen, dan kwamen ze in actie.

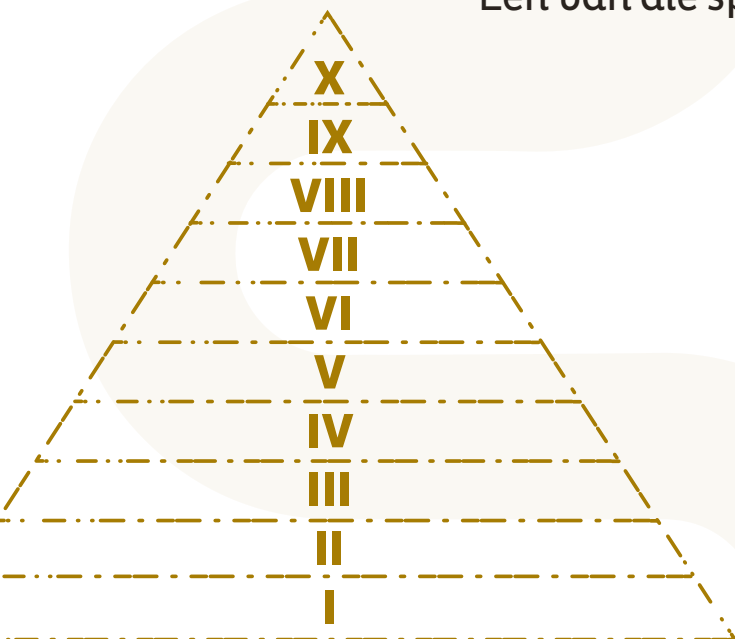
Het Romeinse leger was een echte melting pot van mannen uit alle delen van het Romeinse Rijk. Vaak werden soldaten ver van huis gestationeerd en maakten ze in hun 25-jarige legercarrière verre reizen met het legioen waar ze onderdeel van waren.

Net als expats nu namen ze gebruiken mee van thuis. Denk aan eten, goden of kleding. Maar als ze met pensioen gingen namen ze ook weer allerlei gebruiken uit de landen die ze hadden bezocht mee naar huis.

Opdracht 1

De soldaten die deze wachtpost bemanden hadden veel vrije tijd.
En hoe die beter door te komen dan met een spelletje!

Eén van die spellen was het Deltaspel.

Teken met een tak (of iets anders) een gelijkbenige driehoek (oftewel: de Griekse letter Delta, vandaar 'Deltaspel'), zoals het voorbeeld hiernaast. De basis van de driehoek moet ongeveer 50 cm breed zijn.

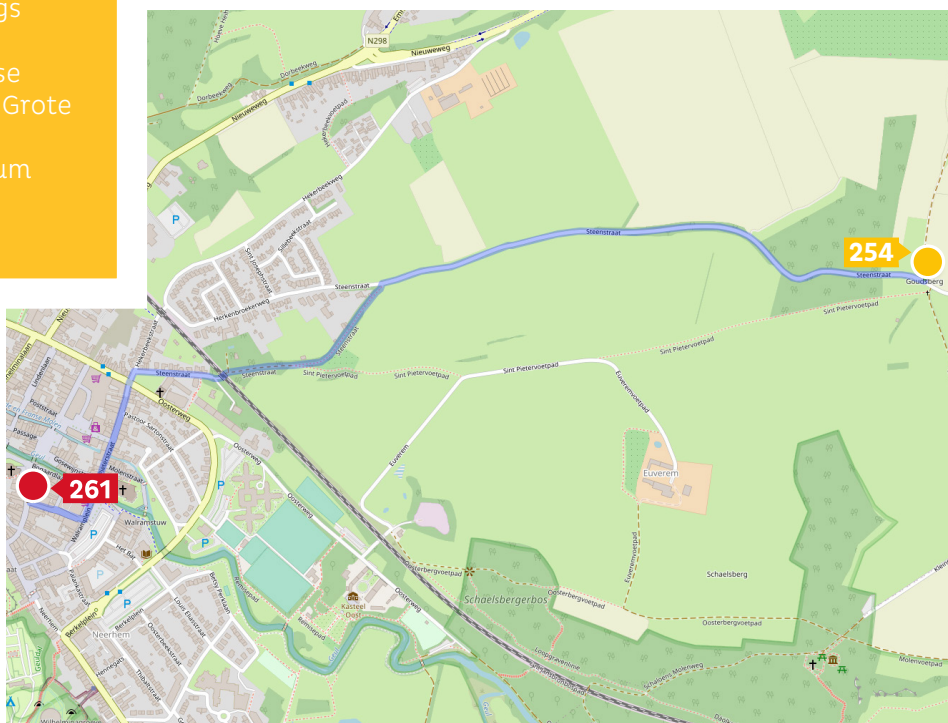
Verzamel 5 kiezels (of andere geschikte objecten). Ga op een afstand van 2 meter van de driehoek staan en gooi de kiezels in de driehoek. Tel de punten.

Je kunt dit spel met zoveel mensen en in zoveel rondes spelen als je wilt. Natuurlijk is de winnaar degene met de meeste punten.

Bona fortuna!

Ga verder

Vervolg de verharde weg richting Valkenburg. Ga helemaal beneden onder de tunnel door. Steek bij het rode huis de grote weg over en vervolg je weg tot aan het Walramplein. Parkeer je fiets (als je met de fiets bent), en loop langs de Geul richting de imposante (gereconstrueerde) middeleeuwse Geulpoort. Sla bij de poort, in de Grote Straat, linksaf. Loop door totdat je – aan de linkerzijde – bij Museum Valkenburg bent aangekomen.

FUN FACT: Wachttorens communiceerden met elkaar door gekleurde vlaggen of door vuur.

Museum Valkenburg vertelt de geschiedenis van dit stadje aan de Geul, met aandacht voor de geologie, de middeleeuwen, het toerisme, en... de Romeinen! Op de eerste verdieping van Museum Valkenburg vind je allerlei Romeinse archeologische vondsten die in en rondom Valkenburg zijn gedaan. Eén daarvan is een bronzen plaatje.

Wat interessant is aan dit plaatje zijn de namen die er opstaan: op de ene kant 'T(itus) Tertinius' (op de afbeelding) en op de andere kant '(M)arcus Vitalianus'. Dat lijken 100% Romeinse namen, maar ze zijn het niet. Echte Romeinen hadden namelijk 3 namen, bijvoorbeeld Gaius Julius Caesar. Gaius is de voornaam, Julius de achter/familienaam en Caesar de bijnaam (die ons vertelt dat deze Romeinse generaal een 'krullebol' was).

'Titus Tertinius' en 'Marcus Vitalianus' hebben allebei maar 2 namen en hun achternaam eindigt op '-inius'. Daardoor weten archeologen dat dit geen geboren Romeinen zijn, maar mensen die een Romeinse naam hebben aangenomen (of afstammen van mensen die dat gedaan hebben). Mensen die hun naam 'verromeinsten' waren bijvoorbeeld lokale mensen, of vrijgekochte of vrijgelaten slaven (die vaak een naam kozen die leek op die van hun voormalige eigenaar, aangevuld met '-inius'). In alle gevallen hadden deze 'nieuwe Romeinen' maar 2 in plaats van 3 namen.

TIP: Breng een bezoek aan Museum Valkenburg!
www.museumvalkenburg.nl

Opdracht 2

Ver-romeins je naam!

Hoe zou jij als Romein (willen) heten? Wees creatief en vergeet je bijnaam niet!

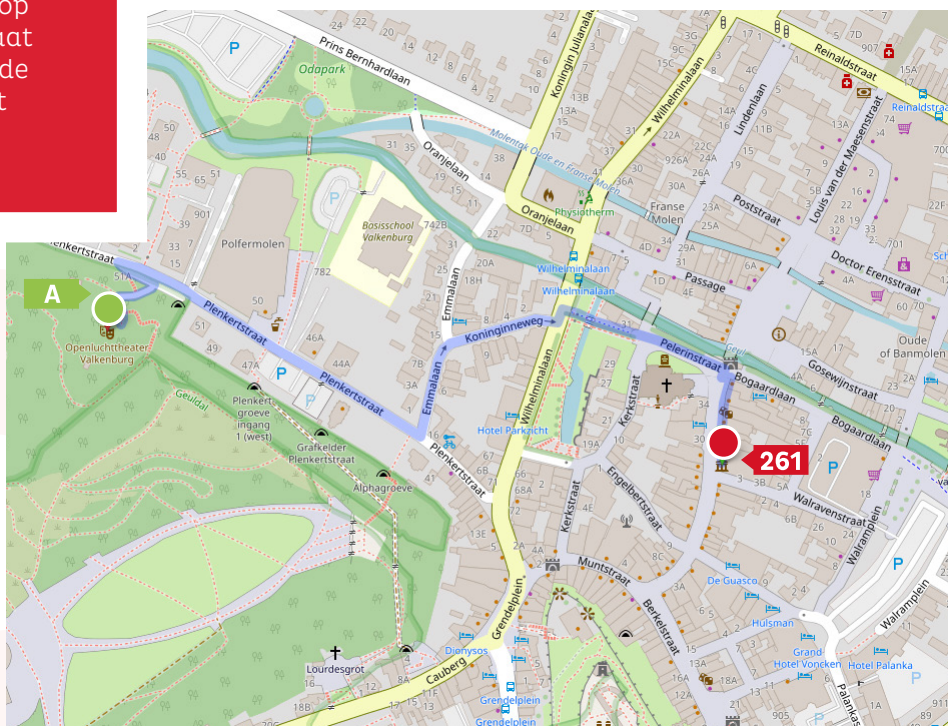
Let op

- je mag enkel gebruik maken van de 23 letters van het klassieke Romeinse alfabet: A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, Y, X, Z (de Romeinen maakten nog geen onderscheid tussen I en J, en U en V)
- jongensnamen eindigden doorgaans op -us, meisjesnamen op -a. Genderneutrale namen kenden de Romeinen nog niet, maar je zou -um (voor de onzijdige vorm) kunnen gebruiken.
- Google Translate kent Latijn, dus maak er gebruik van als je wilt!

Vul hier jouw Romeinse naam in!

Ga verder

Als je met fiets bent, haal die dan eerst op. Loop terug naar de Geulpoort, en sla – met je gezicht richting de poort – linksaf richting kasteel Den Halder. Steek de Wilhelminalaan over en ga rechtdoor de Koninginneweg in, volg de bocht naar links, en sla op het einde rechts de Plenkertstraat in. Na zo'n 300 meter zie je aan de linkerhand je volgende stop: het Openluchttheater Valkenburg.

Het openluchttheater van Valkenburg werd gebouwd in 1916, maar staat in een lange traditie, die teruggaat tot de oude Grieken en Romeinen. In de Romeinse theaters konden de Romeinen gaan kijken naar komedies en tragedies van bekende toneelschrijvers als Livius Andronicus, Plautus en Ennius.

Pantomime werd bedacht door de Grieken en Romeinen. De acteurs beelden daarbij een situatie of verhaal uit met gebaren, mimiek en lichaamstaal. (Panto)mime wordt gebruikt om emoties uit te drukken, handelingen uit te beelden en personages te karakteriseren.

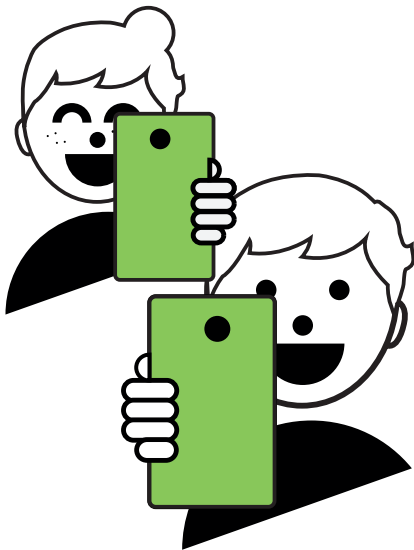
TIP: Als de poort open is, loop dan vooral even naar binnen. En kijk eens op de website van het theater of er een leuke voorstelling voor jou tussen zit!

www.openluchttheater-valkenburg.nl/

Opdracht 3

Strike a pose!

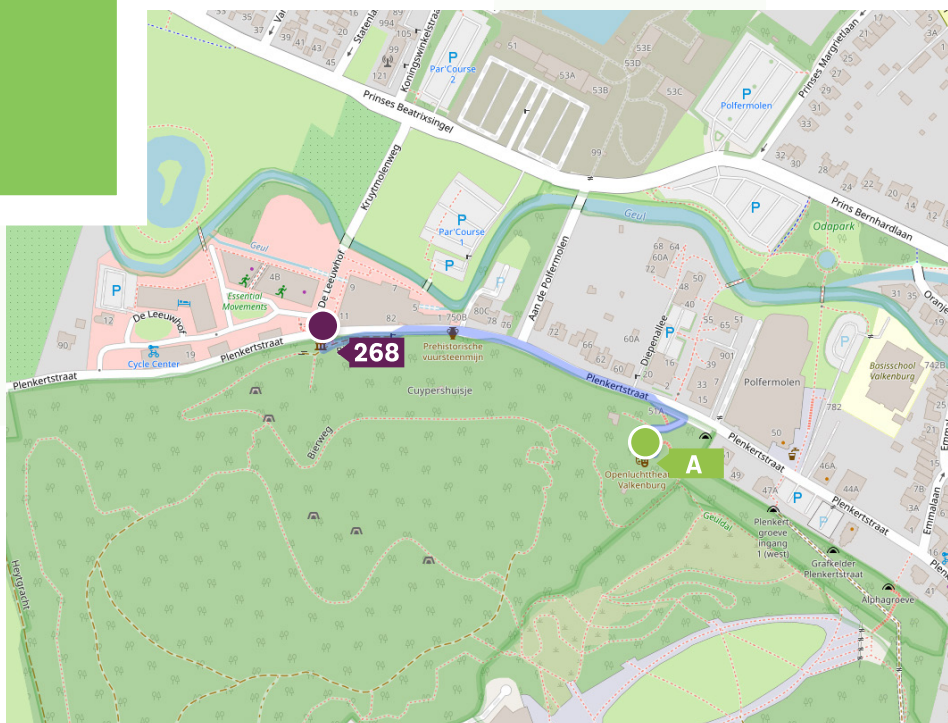
Maak een (video-)selfie van jezelf als mime-artiest. Je kunt kiezen uit de volgende opdrachten (of bedenken er zelf één):

- Beeld jezelf uit als Julius Caesar op het moment dat hij de legendarische woorden *Veni, vidi, vici* (Ik kwam, ik zag, ik overwon) uitspreekt na zijn zege in de Slag bij Zela in Turkije in het jaar 47 voor Christus.
- Beeld jezelf uit als de wrede Romeinse keizer Nero op het moment dat hij zelfmoord pleegt in het jaar 68 na Christus op bevel van de senaat. Volgens de overlevering deed hij dat door een mes in zijn keel te steken, waarbij hij de volgende woorden uitsprak: *Qualis artifex pereo...* (Welk een kunstenaar sterft er met mij...)
- Beeld jezelf uit als de filosoof-keizer Marcus Aurelius, die leefde van 121 tot 180 na Christus, terwijl hij één van zijn bekende uitspraken doet: "Alles wat we horen is een mening, geen feit. Alles wat we zien is een perspectief, niet de waarheid."

Als je wilt mag je je selfie taggen op Instagram (#viabelgica)!

Ga verder

Vervolg je weg. Je volgende stop is al over 200 meter bij Museum Romeinse Katakomben.

In de onderaardse gangenstelsels van een voormalige mergelgroeve werd hier aan het begin van de 20e eeuw een heel aparte attractie gebouwd: een kopie van de Romeinse catacomben. In de gangen zijn delen van de Romeinse catacomben rondom Rome heel precies nagebouwd. De catacomben waren de begraafplaatsen waar de eerste christenen in de 3e en 4e eeuw hun doden begroeven.

In Valkenburg werden nauwgezette kopieën gemaakt van onder andere beeldhouwwerken, marmeren gedenkplaten met inscripties, kapellen, en schilderijen van heiligen en Bijbelse thema's.

De Romeinse en christelijke godsdienst waren zeer verschillend: zo geloofden de Romeinen in een heleboel goden, en de christenen maar in één. Dat vonden de Romeinen maar raar. De Romeinen dachten ook, dat de overledenen een reis maakten in de onderwereld, terwijl Christenen ervan overtuigd waren dat een goed leven zou zorgen voor een enkele reis naar de hemel.

Wat ook verschillend was, was dat voor Christenen medeleven, zorg voor de zwakkeren en vergeving belangrijk waren. De Romeinen geloofden juist in het recht van de sterkste, met een vaak gewelddadige maatschappij als gevolg.

TIP: Heb je tijd en is het museum open, ga dan zeker mee met een rondleiding door de Museum Romeinse Katakomben. www.romeinsekatakomben.nl

FUN FACT: Door het massatoerisme in Rome zijn flinke delen van de originele catacomben zeer bedreigd. Deze kopie in Valkenburg is in betere staat dan het origineel.

Opdracht 4

Los de rebus op

Welke Latijnse uitspraken die je vaak tegenkomt op een begraafplaats zijn verborgen in deze 2 rebussen?

- SP

A=I

GEN=Q

-M

K = C

-M

-E

Vul hier jouw antwoord in:

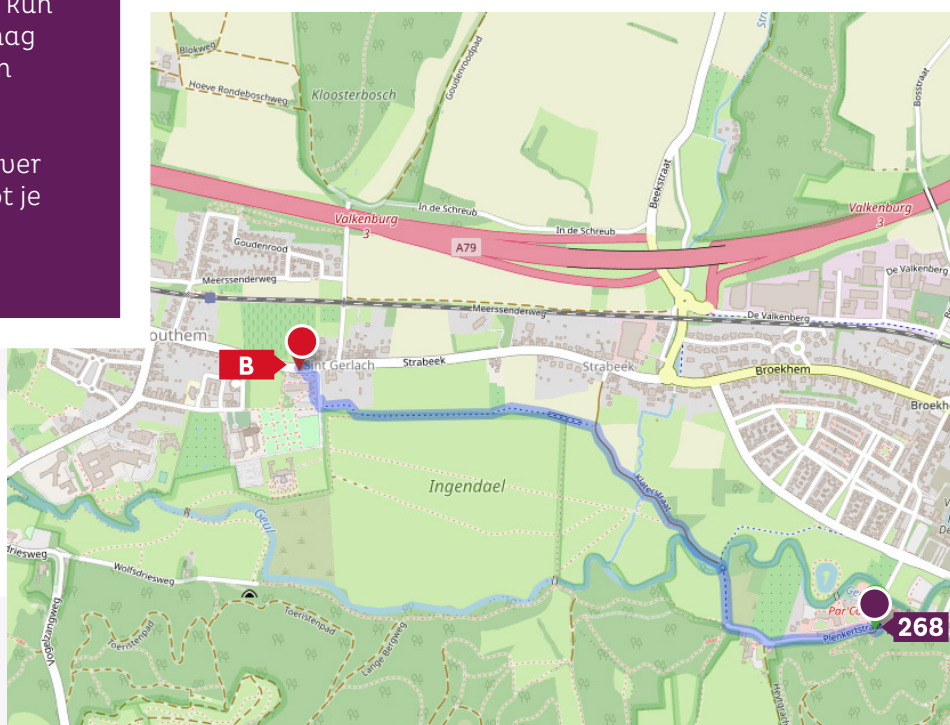
~~~~~

~~~~~

Ga verder

Vervolg je weg. Sla aan het einde van de straat bij Boscafé Tivoli rechtsaf. Ga op de driesprong naar links. Sla ca. na 500 meter linksaf het fietspad in. Als je bij de verharde weg op het terrein van Château St. Gerlach bent gearriveerd sla je rechtsaf. Ben je met de fiets, parkeer die dan bij koffiefabar Burgemeester Quickx. Als je wilt kun je hier even pauzeren, maar je mag uiteraard ook direct verder gaan naar het volgende punt.

Loop naar de grote weg, steek over (oppassen!) en loop naar links tot je de Romeinse mijlpaal ziet.

Het zou goed kunnen dat onder deze doorgaande weg de resten van de oude Romeinse weg – de Via Belgica – liggen. Archeologen vonden hier een paar jaar terug namelijk aanwijzingen dat de weg niet ver van hier moet hebben gelopen. Op het informatiepaneel lees je er meer over.

Dit soort mijlpalen hebben in de Romeinse tijd niet alleen langs de Via Belgica gestaan, maar langs alle Romeinse wegen. Ons woord 'mijl' is ook afgeleid van het Latijnse 'milia passuum', oftewel 'duizend passen' (waarbij elke pas bestond uit 2 stappen). Een Romeinse mijl was ca 1,5 km lang. In onze omgeving werden afstanden ook vaak in Keltische mijlen – zogenaamde leugae – berekend. Een Keltische mijl bedroeg ongeveer 2,2 km.

Archeologen zijn altijd erg blij met de vondst van een mijlpaal, omdat de inscripties zowel iets vertellen over de namen die de Romeinen zelf aan hun steden en dorpen gaven, als over de afstand tussen die nederzettingen, als over de keizer die de mijlpaal liet plaatsen.

In Rome stond een heel speciale mijlpaal, ééntje van goud! Hierop stonden alle belangrijke steden uit het Romeinse Rijk vermeld. En alle wegen uit die steden leidden naar – je raadt het al – Rome.

FUN FACT: In veel Engelstalige landen gebruikt men nog steeds de mijl (maar dan voor een afstand van ca. 1,6 km).

Opdracht 5

Reken uit!

We weten aardig wat over het Romeinse wegennetwerk door enkele bewaard gebleven Romeinse wegenkaarten en -atlassen. In het zogenaamde *Itinerarium Antonini Augusti* – de reisgids van keizer Antoninus – staan de volgende afstanden tussen Melick en Heerlen:

Mederiacum (Melick) – *Teudurum* (Tüddern) = VIII m.p.
Teudurum (Tüddern) – *Coriovallum* (Heerlen) = VII m.p.

TIP: Je mag GoogleMaps gebruiken!

Zijn deze afstanden in

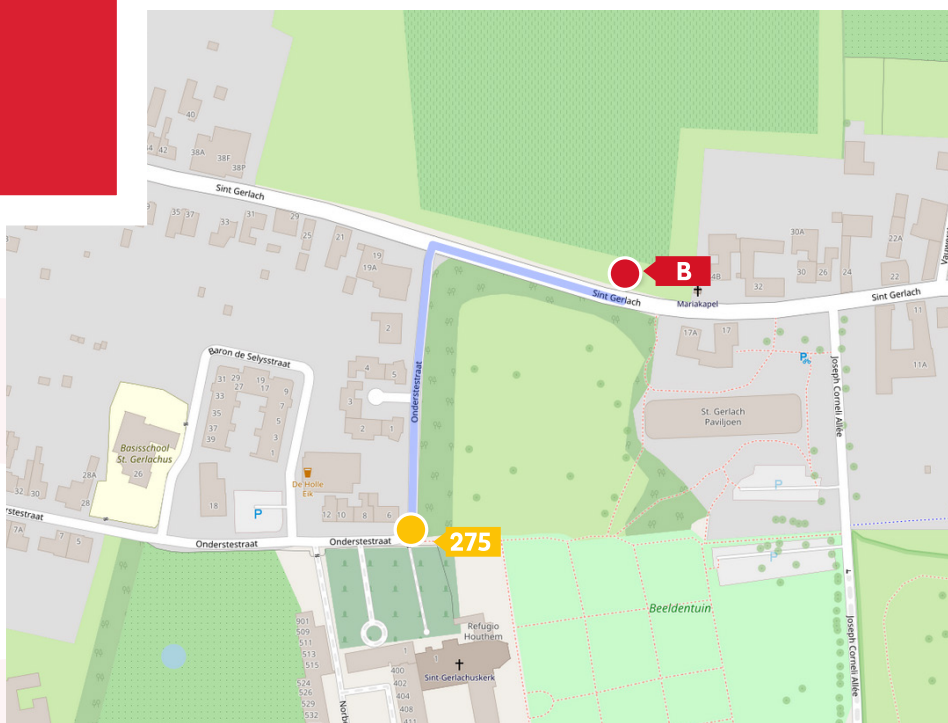
- Romeinse of
- Keltische mijlen

weergegeven?

Omcirkel het juiste antwoord!

Ga verder

Steek de weg weer over en loop – aan je rechterhand – de Ondersteweg in naar de kerk van Château St. Gerlach.

Château St. Gerlach dankt zijn naam aan de kluizenaar Gerlachus van Houthem die hier volgens de legende in de 12e eeuw woonde in een holle eik. Die eik is al lang weg, maar het huidige kasteel staat er al eeuwenlang. Hoewel die naam wel misleidend is: deze plek was oorspronkelijk namelijk een klooster. Dat verklaart ook de aanwezigheid van een joekel van een kerk, die prachtig is versierd met fresco-schilderingen die het levensverhaal van Gerlachus vertellen. Ga maar eens binnenkijken.

Het schilderen 'al fresco' – dat wil zeggen: met verf op een achtergrond van kalk – is heel oud: de Egyptenaren, Grieken en Romeinen deden het al. Rijke Romeinen verfraaiden de mooiste kamers van hun luxueuze villa's graag met frescoschilderen. De Romeinen introduceerden deze schilderkunst in Zuid-Limburg.

De frescoschilderingen in deze kerk zijn van veel latere datum, en uniek voor Nederland. Dat komt omdat ze zijn geschilderd in de 18e eeuw, toen Houthem en delen van Limburg onderdeel waren van de zogenaamde Oostenrijkse Nederlanden. Ze werden dus bestuurd vanuit Wenen, en dat zorgde voor de nodige Oostenrijkse invloeden, onder andere op het gebied van kunst.

De schilderingen op de muren vertellen samen het levensverhaal van Gerlachus. De plafondschilderingen laten de Hemelvaart van Christus en Maria zien. Als je goed naar de plafondschildering in de kerk kijkt zie je dat er op 2 plekken iets niet klopt. Kun je zien wat?

Deze fragmenten van fresco-schilderkunst komen uit de Romeinse villa Maasbracht-Steenakker uit de gemeente Maasgouw. Foto's: Limburgs Museum

Opdracht 6

Ben je goed in het vinden van verborgen aanwijzingen? Dan is deze opdracht voor jou!

De eerste opdracht luidt: de voornamen van de schilder van de kerk waren Johann Adam, maar wat was zijn achternaam?

TIP: Het antwoord zit verstopt in de plafondschilderingen.

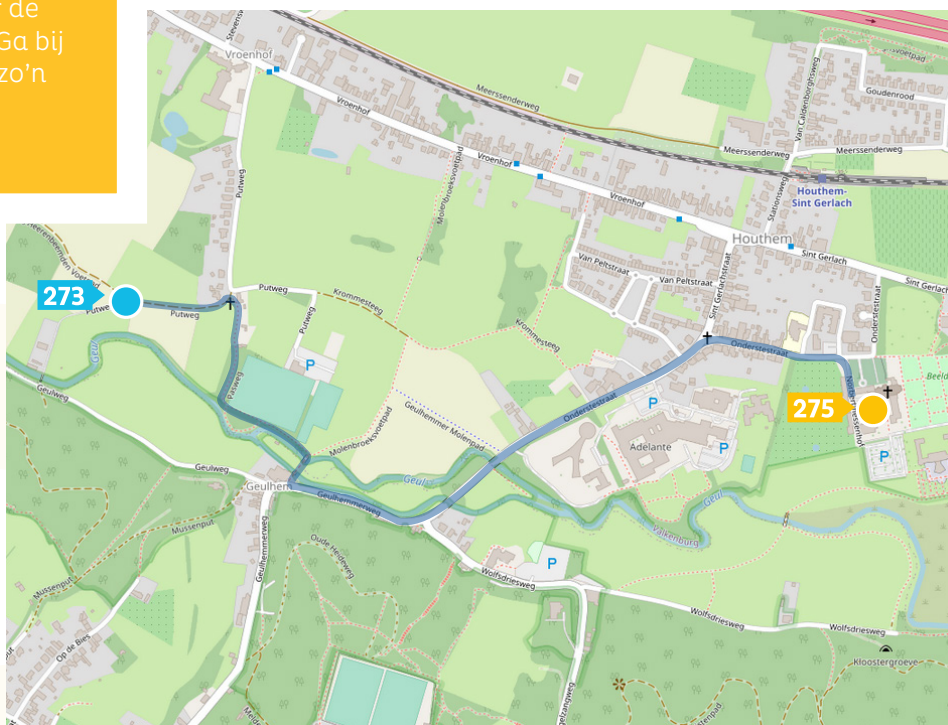
En de tweede: In welk jaar werd Gerlachus begraven?

TIP: Zoek naar een Romeinse tekst. Het jaartal zit daarin verborgen.
M = 1000, D = 500, C = 100, L = 50, X = 10, U/V = 5, I = 1

Schrijf hier jouw antwoorden op!

Ga verder

Als je met de fiets bent, haal die dan op. Loop door het park naar de kerk en sla de Onderstestraat in. Ga verder met de kerk aan je linkerhand en ga aan het eind bij de grote kapel van mergel linksaf. Buig aan het eind rechtsaf, en sla vlak voor de Geulhemermolen rechtsaf over de Geul. Ga na de 2e brug linksaf. Ga bij de kapel naar links, en stop na zo'n 100 meter.

Je staat hier midden in het Geuldal, een plek waar het heerlijk toeven is. Dat vonden de Romeinen ook al. Zij vonden hier alles wat ze nodig had om goed te leven. Wel importeerden de Romeinen heel wat nieuwe ingrediënten en smaken naar Zuid-Limburg: kersen, pruimen, druiven, spelt.

Tegenwoordig zijn die etenswaren heel normaal, maar vóór de Romeinen kenden de mensen Noordwest-Europa ze nog niet. Ook kippen (en dus eieren) en varkens werden door de Romeinen geïntroduceerd. Hetzelfde geldt voor allerlei kruiden als rozemarijn, salie, lavendel en tijm. En natuurlijk – *last but not least* – wijn...

Opdracht 7

De Romeinse Keuken

Onze kennis over de Romeinse keuken is voor een groot deel afkomstig uit een bewaard gebleven Romeins kookboek. Zoek in de woordzoeker alle Romeinse gerechten (dit aten ze echt allemaal!). De overgebleven letters vormen samen de naam van de auteur van het kookboek.

M	A	R	C	H	U	P	E	N	S	L	O	N	G
S	S	A	K	K	E	R	O	N	K	R	U	I	D
N	T	I	E	V	E	R	Z	W	I	J	N	G	A
E	R	B	U	L	A	M	T	V	L	E	S	R	N
Z	U	G	R	M	P	I	K	A	B	L	Z	E	E
I	I	E	E	O	E	A	A	R	E	I	E	D	L
U	S	I	V	U	O	T	A	F	S	E	E	E	L
M	V	T	E	A	K	D	F	H	R	P	E	O	O
L	O	J	L	A	E	U	P	O	C	I	G	M	B
E	G	E	L	N	R	C	I	A	P	S	E	R	M
R	E	S	P	T	R	E	I	N	P	E	L	A	E
F	L	A	M	I	N	G	O	T	O	N	G	A	O
D	U	I	V	E	L	S	D	R	E	K	U	B	L
W	S	R	E	I	U	S	N	E	K	R	A	V	B

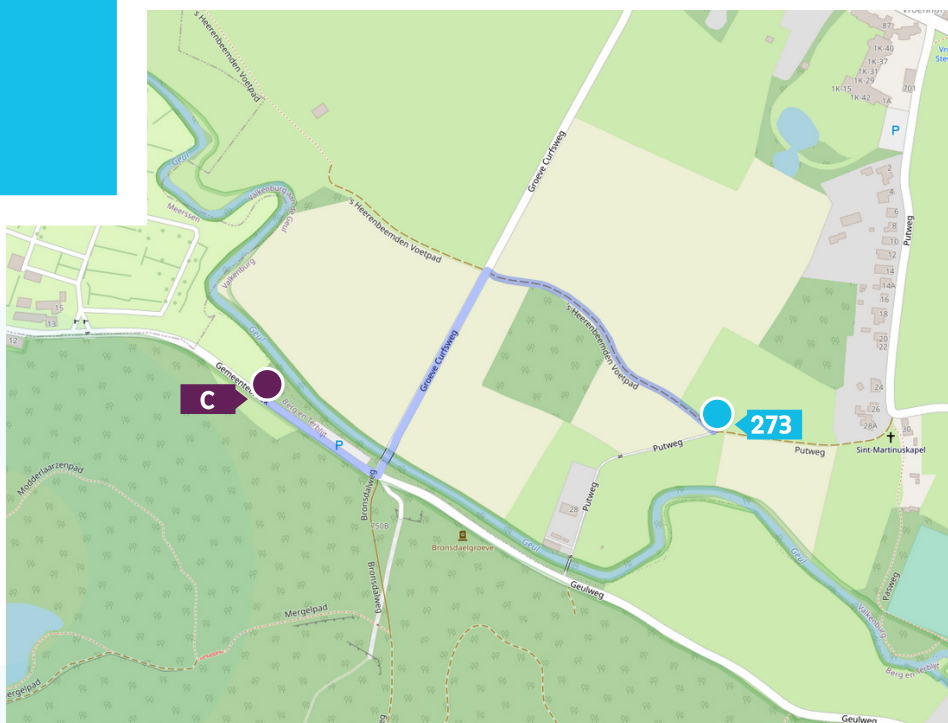
AAL
 AKKERONKRUID
 BAARMOEDER
 BLOEMBOLLEN
 BROODPAP
 DUIVELSDREK
 EVERZWIJN
 FLAMINGOTONG
 GEBRADEN PAUW
 GEITJES
 GEPOFTE MUIS
 HERT
 KIP
 LAM
 LEVER
 LONG
 NIER
 PENS
 REE
 RELMUIZEN
 SCHAAP
 SLAK
 STRUISVOGEL
 TRUFFELS
 VARKENSUIER
 ZEEËGEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Vul hier de overgebleven letters in!

Ga verder

Volg het pad verder tot aan fietsknooppunt 103. Sla linksaf. Ga het bruggetje over de Geul over, en meteen rechts. Na z'n 100 meter zie je aan je linkerzijde een oude verlaten kalkoven.

Je staat hier voor de resten van een oude kalkoven. In de oven werd in de eerste helft van de 20e eeuw kalk gebrand. Dat is een chemisch proces waarbij van kalksteen ongebluste kalk wordt gemaakt. Daarvoor was een temperatuur van minimaal 840 graden Celsius nodig. Die kalk hoefde niet van ver te komen: rondom de kalkoven bevinden zich diverse groeves, waar de kalk uit werd gehaald. Die kalk is in Limburg bekend onder de naam mergel.

De Romeinen gebruikten de Zuid-Limburgse mergel ook al. Allereerst als bouw materiaal. De inheemse bevolking bouwde hun huizen van hout, leem en riet, maar de Romeinen gebruikten bij voorkeur baksteen en lokale natuursteen. In Zuid-Limburg was dat mergel en Kunrader steen.

Mergel werd door de Romeinen ook gebruikt om hun akkers vruchtbaarder te maken. Daar schreef de Romeinse schrijver Plinius de Oudere al over in zijn *Naturalis Historia*. Door mergelpoeder over een akker te strooien – in Limburg heet dat toepasselijk ‘mergelen’ – gaat de zuurtegraad van de grond omlaag en wordt die vruchtbaarder.

Opdracht 8

De scheikundige formule van kalk is CaCO_3 : calciumcarbonaat. Als kalk wordt gebrand valt deze uiteen in koolzuurgas (CO_2) en Calciumoxide (CaO). Calciumoxide staat ook bekend als gebrande kalk of ongebluste kalk.

Wat is denk je de scheikundige formule van gebluste kalk waarbij water (H_2O) wordt toegevoegd?

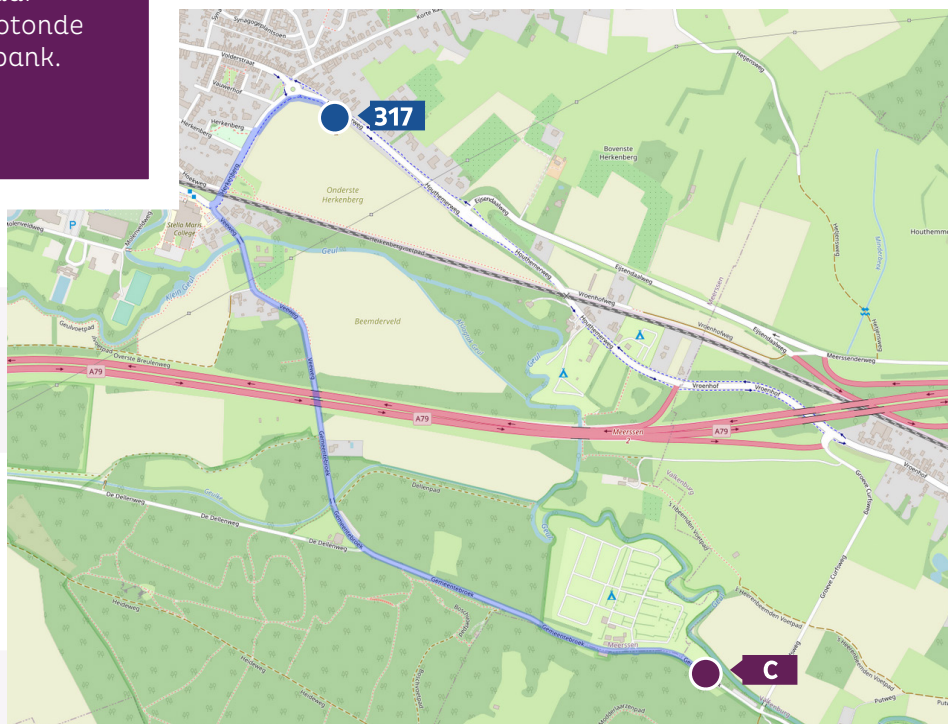
Formule:

~~~~~

Ga verder

Vervolg je weg. Bij de driesprong (bij Uitspanning de Nachtegaal) ga je rechts. Je gaat nu onder het A79-viaduct door. Blijf de weg volgen. Ga aan het eind van de weg (hoek Veeweg-Herkenberg) naar rechts, even klimmen! Bij de rotonde vind je weer een Via Belgica-bank.

Onder deze akker liggen de resten van één van de grootste Romeinse villa's in Zuid-Limburg. De bewoners van deze villa leefden een luxeleven: hun huis was versierd met prachtige fresco's en had – 2.000 jaar geleden – al vloerverwarming. Ook de tuin was prachtig: de siervijvers waren een zeldzaamheid in het Romeinse Nederland.

Deze villa is een prachtig voorbeeld van hoe een groot boerenbedrijf er in de Romeinse tijd uit zag. De villa lag direct langs de Via Belgica, en produceerde graan en andere zaken voor de Romeinse soldaten die langs de Rijn gelegerd waren.

Opdracht 9

Vind je rekenen leuk? Dan is deze opdracht voor jou!

Archeologen hebben uitgerekend dat er in de Romeinse tijd gemiddeld 4 boerderijen per vierkante kilometer (km²) lagen in Zuid-Limburg. Sommigen daarvan waren enorm grote villa-complexen, anderen waren heel kleine keuterboerderijtjes, maar gemiddeld was elke boerderij 25 hectare groot.

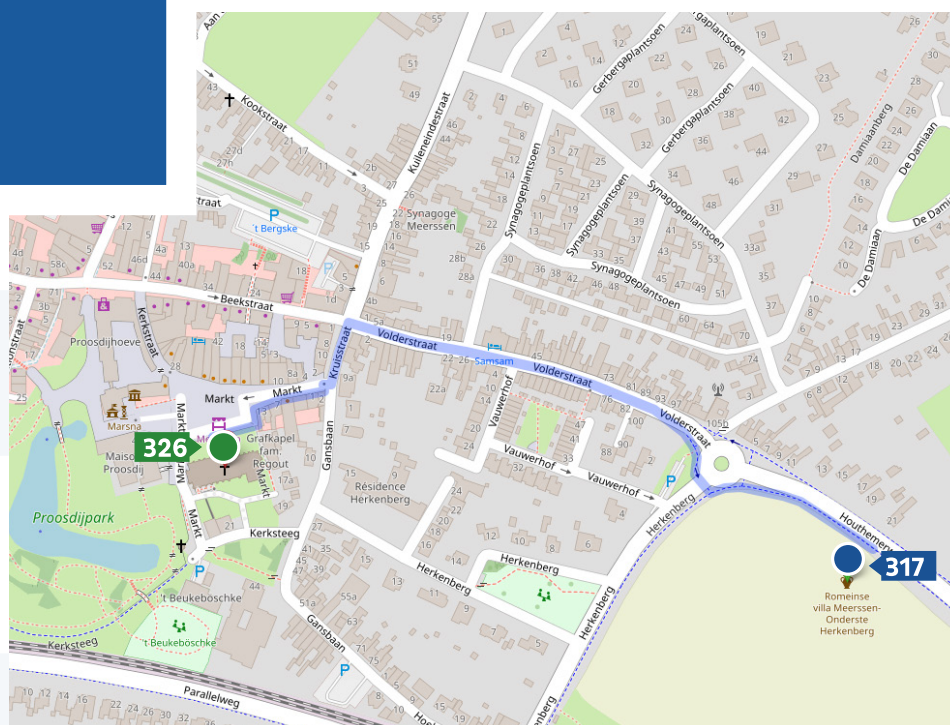
Zuid-Limburg is 660 km² groot. Daarvan was in de Romeinse tijd ca. 85% geschikt voor landbouw.

Reken uit: hoeveel boerenbedrijven hebben er volgens archeologen in de Romeinse tijd gelegen?

Vul hier jouw antwoord in!

Ga verder

Sla de Volderstraat in (aan de andere zijde van de rotonde). Sla 350 meter verder linksaf de Kruisstraat in, en ga direct daarna rechtsaf richting de Markt.

De basiliek van Meerssen wordt ook wel het pronkstuk van de Maasgotiek genoemd. De gotiek was een middeleeuwse bouwstijl, waar rijkversierde spitsboogvensters, lichtbogen en pinakels typische kenmerken van zijn. Zoals in alle kerken wordt ook hier de christelijke god – God – vereerd.

Het vereren van maar één god – zoals de christenen doen – was voor de Romeinen ondenkbaar. Zij kenden een heel pantheon van goden met Jupiter aan het hoofd. Elke god was verbonden met een specifiek levensdomein: Apollo met kunst en muziek, Bacchus met wijn, Diana met de jacht, Juno met het huwelijk, Mars met oorlogsvoering, Pluto met de onderwereld, Venus met liefde en schoonheid, enzovoorts.

De Romeinen hadden er geen problemen mee als de inwoners van door hen veroverde gebieden hun eigen god(en) bleven vereren. Zoals er nu ruimte is voor meerdere religies, was dat ook het geval in de Romeinse tijd. Zo lang iedereen het Romeinse gezag accepteerde én belasting betaalde, mocht men geloven wat men wilde. Sommige goden van andere volken werden zelfs opgenomen in het Romeinse pantheon, zoals de Perzische zonnegod Mithras of de Bataafse oppergod Magusanus. Het Romeinse pantheon kende zoveel goden, een paar extra maakte niemand wat uit.

Hoewel Christenen ook maar één God hebben, worden er in het Christendom ook een heleboel andere mensen vereerd. Denk maar Jezus, Maria, de Romeinen hebben die ook vroeger tot de Heilige

apostelen, en een enorme hoeveelheid heiligen. Net als bij de vaak een eigen domein: zo baden de mijnwerkers in Limburg Barbara of werd Antonius van Padua aangeroepen als men iets kwijt was.

Foto: Jim Pepels / Christiaan Kicken / Rens de Hond

Niet ver van hier vond een amateur-archeoloog in 2008 dit beeld van de Romeinse godin Minerva. Het is flink verweerd, maar archeologen konden toch achterhalen dat dit een beeld moet zijn geweest van de godin van de wijsheid, het onderwijs en de wetenschap. Dat zagen ze onder andere aan de tuniek van het beeld die tot de enkel komt, een typisch kenmerk van Romeinse vrouwenkleding. (Mannen droegen hun tunica tot boven de knie.)

Het is altijd een beetje gissen hoe sterk verweerde beelden er uit hebben gezien, maar archeologen denken dat het Minervabeeld er ongeveer zo zal hebben uit gezien. Dit beeld werd gevonden in Heerlen.

Foto: Philippe de Beerst

Opdracht 10

Links van de ingang van de kerk hangt een grote crucifix: een beeld van Jezus Christus aan het kruis. Zoals vaak staat ook op dit kruis de afkorting INRI vermeld. Van welke Latijnse tekst is INRI de afkorting? Omcirkel het juiste antwoord!

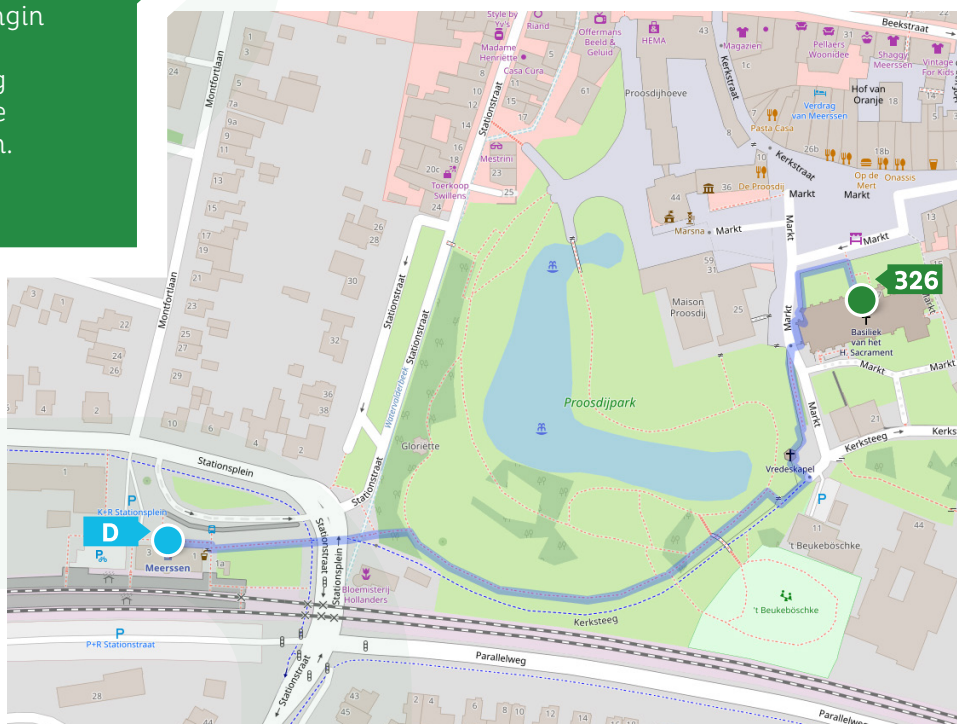
- a. In Nomine Regis Iesu
- b. Iesus Nazarenus, Rex Iudaeorum
- c. In Nomine Religionis Iustae

En wat betekent dit?

Schrijf hier jouw antwoord op!

Ga verder

Sla – met je rug naar de basiliek – linksaf. Loop langs de westgevel van de basiliek en sla na de grote kapel ('Koningin des vredes') rechtsaf het Proosdijpark in, volg de weg naar rechts. Steek over en je staat voor Station Meerssen.

Op het station van Meerssen stappen dagelijks honderden mensen in en uit de trein. Allemaal komen ze ergens vandaan en zijn ze ergens naar op weg. Reizen zit ingebakken in het DNA van de mens. En niet alleen mensen reizen, ook ideeën, talen en gebruiken verspreiden zich constant. Dat geldt niet alleen nu, maar ook in de Romeinse tijd en in alle andere historische periodes. Migratie is een verschijnsel van alle tijden.

Soms is dat wat van een elders komt misschien raar, gek of zelfs beangstigend. Je kunt je dan ook afsluiten voor het vreemde, maar openstaan voor het onbeken-

de levert vaak veel meer op!

Je hebt ondertussen gezien wat de Romeinen ons gebracht hebben. Maar dat geldt ook voor andere volkeren die in de loop der eeuwen naar Limburg zijn gekomen. Zonder hen had je bijvoorbeeld geen pizza, shoarma of nasi goreng gehad, maar ook geen aard-appelen (want die heeft Columbus meegebracht uit Amerika).

Zonder mensen die reizen, en dus zonder wegen waarover gereisd kan worden, zoals de Via Belgica, was dat nooit gebeurd.

FUN FACT: de spoorweg tussen Schin op Geul en Meerssen ligt bijna precies bovenop de Via Belgica.

Opdracht 11

Welke tekst zit verstopt in deze rebus?

G = R - N	+ S	F = D - TS	- D - L	S = I	N = D

De oplossing: ~~~~~

Wie deed deze uitspraak? Ben je het met hem eens?

Vul hier jouw antwoord in: ~~~~~

Ga verder

Hoe je vanaf hier verder gaat is aan jou! Vind jouw weg!
Bonum iter (goede reis)!

De Via Belgica Speurtocht

Van Schin op Geul naar Meerssen

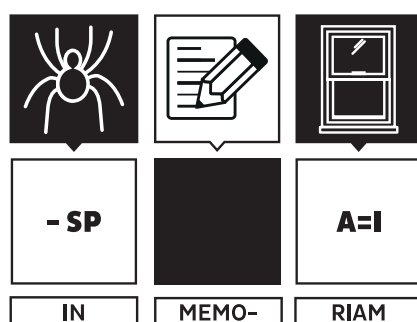

Download de app met
routes en augmented reality
op www.viabelgica.nl

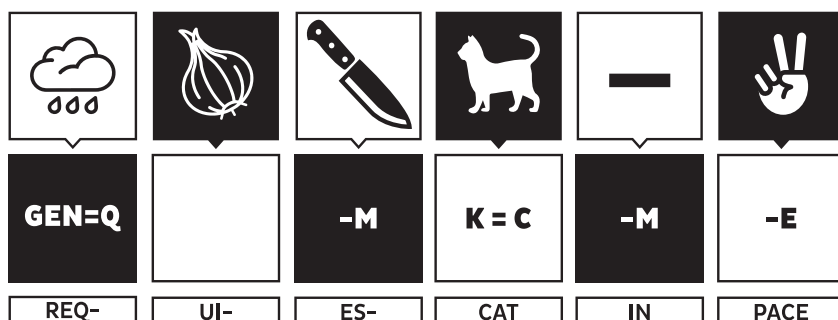
Antwoorden

Hieronder vind je de antwoorden op alle vragen.

Opdracht 4 - Museum Romeinse Katakomben

In memoriam betekent 'ter nagedachtenis' (aan een overleden persoon)

Requiescat in pace betekent 'rust in vrede', het wordt ook vaak afgekort als RIP, waarvan veel mensen denken dat het de afkorting van *rest in peace* is.

Hoewel het Latijn na het ineensinken van het Romeinse Rijk in de 5e eeuw een dode taal werd (omdat niemand het meer sprak), is het wel altijd in gebruik gebleven in de (Rooms-katholieke) kerk. Daarom vind je in onze taal nog steeds heel wat Romeinse uitdrukkingen:

- ad rem = letterlijk 'ter zake', maar meestal gebruikt als 'gevat'
- ad fundum (populair bij studenten) = tot op de bodem (als je je glas in 1x leegdrinkt)
- homo sapiens = de kennende/wetende mens
- in casu = in dit geval
- linea recta = letterlijk: rechte lijn, maar meestal gebruikt als 'rechtstreeks'
- nihil = niets
- vox populi = de stem van het volk
- replica = kopie

En dan het hebben we het nog niet over de vele woorden in de Nederlandse taal die zijn afgeleid van het Latijn:

- 'munt' komt van het Latijnse 'moneta'
- 'schrijven' is afgeleid van het werkwoord 'scribere'
- 'wijn' komt van 'vinum'
- 'keizer' komt van 'Caesar'
- 'moeder' komt van 'mater' en 'vader' komt van 'pater'
- 'computer' komt van 'computare' (rekenen)

Zo zie je maar: ook jij spreekt Latijn!

Opdracht 5 – Proefsleuf Joseph Corneli Allée

De totale afstand bedraagt 15 mijlen (namelijk VIII = 8 + VII = 7). M.p. is uiteraard de afkorting van Milia Passuum.

Volgens Google Maps bedraagt de kortste afstand tussen Melick en Heerlen 40,4 km (als je de snelwegen vermijdt!).
40,4 km : 15 mijl = 2,69 km per mijl

Als je een rechte lijn trekt tussen Melick en Heerlen dan bedraagt die ca. 30 km. 30 km: 15 mijl = 2 km per mijl

Beide berekeningen komen het dichtste in de buurt van de Keltische mijl, die 2,2 km bedroeg. (Het verschil in lengte is te verklaren doordat de Romeinse weg anders zal hebben gelopen dan nu).

Opdracht 6 – Château Sint-Gerlach

In de plafondschildering boven het 4e raam aan de linkerkant lees je 'Schöpfung' pinxit'. Dat betekent: Schöpfung heeft (mij) geschilderd.
De schilder heette dus: Johann Adam Schöpfung.

Aan de achterkant van het graf van Gerlachus staat de tekst: *mortuus hic Vigilia epiphania*. Het is geen toeval dat verschillende letters hoofdletters zijn, dit is een zogenaamd chronogram. Als je de Romeinse cijfers bij elkaar optelt krijgt je het jaartal 1171: 1 x M = 1000, 1 x C = 100, 1 x L = 50, 3 x V/U = 15, 6 x I = 6. Samen: 1171

De tekst betekent overigens: 'Hij (= Gerlachus) is hier gestorven op de vooravond van Epifanie (= Driekoningen)

Als je goed naar de plafondschilderingen kijkt dan zie je duidelijk 2 plekken waar de nieuwe schildering niet heel netjes over de oudere schildering heen is geschilderd. Op één plek zie je bijvoorbeeld een 'afgesneden' voet in de lucht bungelen.

Boven links: Johan Adam Schöpfung

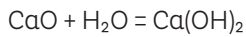

Opdracht 7 - Geuldal

De kok heette: Marcus Gavius Apicius.

Fun fact: Nadat Apicius zijn hele fortuin erdoorheen had gejaagd met luxe feestjes en maaltijden vergiftigde hij zichzelf...

Opdracht 8 - Kalkoven

Uitleg: de calcium (CA) blijft, en in het nieuwe molecuul zit 2x water (H) en 2x oxide (O). Vandaar (OH)₂.

Opdracht 9 - Villa Onderste Herkenberg

Stap 1) Limburg is 660 km². 85% x 660 = 561 km² bruikbare grond

Stap 2) 561 km² x 4 boerderijen per km² = 2244 boerderijen

Opdracht 10 - Basiliek van Meerssen

Het goed antwoord is B) Iesus Nazarnus, Rex Iudaeorum, en betekent 'Jesus van Nazareth, koning van de joden'. Volgens de Bijbel liet de Romeinse gouverneur Pontius Pilatus deze tekst op het kruis van Jezus Christus spijkeren. ('In Nomine Regis Iesu' betekent: 'In naam van koning Jezus'; 'In Nomine Religionis Iustae' betekent: 'In naam van de ware religie'.)

Opdracht 11 - Station Meerssen

G = R - N	+ S	F = D - TS	- D - L	S = I	N = D
RARE	JONGENS	DIE	RO-	MEI-	NEN

Rare jongens, die Romeinen!

Dit is uiteraard een uitspraak van Obelix!

Of je het met hem eens bent kun jijzelf alleen bepalen, maar hopelijk heb je tijdens deze fietstocht gelezen en gezien dat de Romeinen ons veel hebben nagelaten. Dus als zij raar waren, dan ben jij dat ook!

